

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Gdańsku

LGD.411.3.6.2023

Pani

Katarzyna Maria Sienkiewicz
Prezes Zarządu

Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej
Medyk sp. z o.o.
ul. Kościerska 37 C
83-210 Zblewo

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

D/23/510 – Wykonywanie obowiązkowych szczepień ochronnych dzieci i młodzieży

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Medyk sp. z o.o., ul. Kościerska 37 C, 83-210 Zblewo (dalej: „NZOZ Medyk” lub „POZ”)
Kierownik jednostki kontrolowanej	Katarzyna Maria Sienkiewicz, Prezes Zarządu, od 16 lipca 2006 r. (dalej: „Prezes”)
Zakres przedmiotowy kontroli	<ol style="list-style-type: none">1. Działania jednostki podstawowej opieki zdrowotnej w celu realizacji obowiązku szczepień ochronnych dzieci i młodzieży oraz reagowanie w sytuacji uchylania się od niego.2. Działania oświatowo-zdrowotne jednostki podstawowej opieki zdrowotnej w celu realizacji obowiązku szczepień ochronnych dzieci i młodzieży.
Okres objęty kontrolą	Od 1 stycznia 2021 r. do 31 grudnia 2023 r., z wykorzystaniem dowodów sporządzonych zarówno przed tym okresem jak i po nim, jeżeli miały wpływ na działalność jednostki w zakresie objętym kontrolą.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 3 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ¹
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Gdańsku
Kontrolerzy	Renata Jabłonowska, Specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LGD/188/2023 z 4 grudnia 2023 r.

(akta kontroli str. 1-19)

II. Ocena ogólna² kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

W NZOZ Medyk w latach 2021-2023 realizowano działania w celu przeprowadzenia obowiązkowych szczepień ochronnych dzieci i młodzieży oraz reagowano w sytuacji uchylania się od tego obowiązku.

Badanie dokumentacji 150 spraw wykazało, że sposób jej prowadzenia umożliwił zawiadomienie w odpowiednim terminie zobowiązanych do zaszczepienia, mimo braku formalnej procedury w tym zakresie. Reagowano też w sytuacji uchylania się od ww. obowiązku, zgłaszając dane osób uchylających się do Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Starogardzie Gdańskim (dalej: „PSSE Starogard Gdański” lub „PSSE”). Objęte szczegółowym badaniem 75 szczepień z ww. 150 spraw przeprowadzono zgodnie z zasadami określonymi w § 7 Rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 18 sierpnia 2011 r. w sprawie obowiązkowych szczepień ochronnych³. Każde ww. szczepienie wykonała osoba posiadająca kwalifikacje, określone w § 6 rozporządzenia w sprawie szczepień.

Czynności w zakresie ww. szczepień dokumentowano właściwie, za wyjątkiem wpisów w 98 ze 150 objętych badaniem kartach uodpornienia w zakresie nazwy i numeru serii szczepionki, których nie dokonano czytelnym pismem odręcznym, a poprzez zamieszczenie zawierającej te dane naklejki. Było to niezgodne z § 10 ust. 1 ww. rozporządzenia, jednak ze względu na jego uchylenie oraz brak w przepisach

¹ Dz. U. z 2022 r. poz. 623 (dalej: „ustawa o NIK”).

² Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej. W niniejszym wystąpieniu zastosowano ocenę opisową.

³ Dz.U. z 2022 r. poz. 2172, (dalej: „rozporządzenie w sprawie szczepień”) – uchylone z dniem 1 października 2023 r.

obowiązującego prawa⁴ wymogu odrębnego dokonywania wpisów w dokumentacji medycznej obowiązkowych szczepień ochronnych, nie formułowano wniosku pokontrolnego w tym zakresie.

W POZ sporządzano i terminowo przekazywano do PSSE roczne sprawozdania MZ-54 z przeprowadzonych szczepień ochronnych. Jednak nie wszystkie sprawozdania kwartalne z obowiązkowych szczepień ochronnych sporządzono oraz przedłożono w wymaganym terminie. Stwierdzono bowiem nieprawidłowość polegającą na:

- sporządzeniu oraz przekazaniu do PSSE Starogard Gdański dwóch sprawozdań kwartalnych za IV kwartał 2021 r. po terminie określonym w § 13 oraz 14 rozporządzenia w sprawie szczepień,
- przekazaniu do PSSE Starogard Gdański trzech sprawozdań kwartalnych (za II kwartał 2022 r., III i IV kwartał 2023 r.) po terminie określonym w § 13 rozporządzenia w sprawie szczepień.

Brak dokumentów źródłowych do ww. sprawozdań na który wpływ miała m.in. rotacja pacjentów oraz ręczne zliczanie danych z kart uodpornienia, uniemożliwiały weryfikację prawidłowości ww. sprawozdań.

W okresie objętym kontrolą prowadzono w POZ profilaktykę dotyczącą korzyści z zaszczepienia dzieci i młodzieży oraz skutków niezaszczepienia, polegającą głównie na informowaniu o obowiązkowych i zalecanych szczepieniach ochronnych dzieci i młodzieży, zamieszczaniu plakatów i ulotek promujących szczepienia w pomieszczeniach POZ.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowej⁵ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Działania jednostki podstawowej opieki zdrowotnej w celu realizacji obowiązku szczepień ochronnych dzieci i młodzieży oraz reagowanie w sytuacji uchylania się od niego

Opis stanu faktycznego

1.1. Liczba dzieci i młodzieży zapisanych do POZ⁶ w poszczególnych latach objętych kontrolą tj. 2021, 2022 i 2023 r. wyniosła łącznie odpowiednio: 411, 344 i 380, w tym w niżej wymienionych grupach wiekowych odpowiednio w:

- a) pierwszym roku życia: 70, 45 i 33,
- b) drugim roku życia: 71, 71 i 48,
- c) szóstym roku życia: 75, 83 i 68,
- d) 10. roku życia: 81, 60 i 84,
- e) 14. roku życia: 58, 31 i 87,
- f) 19. roku życia: 56, 54 i 60.

⁴ § 13 ust. 1 Rozporządzenia Ministra Zdrowia z 27 września 2023 r. w sprawie obowiązkowych szczepień ochronnych (Dz.U. poz.2077) – obowiązujące od 1 października 2023 r. – dalej: „nowe rozporządzenie w sprawie szczepień”.

⁵ Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

⁶ Według danych wskazanych przez NFZ Pomorski Oddział Wojewódzki w Gdańsku w piśmie o nr NFZ11-WSOZ-M-MW.6611.5.2023 2023.WSOZ-M-MW.AL z 11 grudnia 2023 r. oraz piśmie o nr NFZ11-WSOZ-M-MW.6611.2.2024 2024.WSOZ-M-MW.AL z 25 stycznia 2024 r. w odniesieniu do miejsca udzielania świadczeń przez NZOZ Medyk przy ul. Kościarskiej 37c w Zblewie.

Liczba dzieci, których rodzice odmówili szczepień według stanu na koniec każdego roku objętego kontrolą⁷ wyniosła sześć. POZ nie dysponował danymi dotyczącymi liczby dzieci zobowiązanych do szczepienia oraz zaszczepionych według stanu na 31 grudnia każdego roku objętego kontrolą. Członkowie Zarządu wyjaśnili, że nie posiadali takiego rejestru, z którego można wpisać te dane. Posługiwano się sprawozdaniami kwartalnymi i rocznymi przekazywanymi do PSSE – które były wymagane. Raz w roku dokonywano prognozy zamówień szczepionek na kolejny rok opierając się na tych sprawozdaniach. Zamówienia szczepionek były sporządzane raz w tygodniu na podstawie listy zarejestrowanych osób na dany tydzień.

(akta kontroli str. 53-63)

Członkowie Zarządu wyjaśnili, że wybór dzieci i młodzieży na szczepienia ochronne był dokonywany na podstawie „Harmonogramu szczepień ochronnych na dany rok kalendarzowy” dostarczanego w grudniu przez PSSE. Szczepienia ochronne wykonywano zgodnie z praktyką starszych koleżanek, bądź rad Sanepidu. Karty uodpornienia przechowywane były w gabinecie szczepień w kartotece według roczników, dodatkowo w podziale na dzieci zaszczepione i niezaszczepione oraz rodzaje szczepień, co umożliwiało wyszukiwanie osób podlegających obowiązkowym szczepieniom ochronnym. Pielęgniarka punktu szczepień⁸ wyznaczała dzieci i młodzież na podstawie kalendarza szczepień oraz kart uodpornienia. Rodziców powiadamiała telefonicznie bądź ustalano terminy na wizytach w POZ. Posiłkowała się również wizytami pielęgniarki środowiskowej u noworodków (ustalano termin na tych wizytach).

Położna środowiskowa podczas wizyt patronażowych przeprowadzała pogadanki i udzielała informacji o profilaktyce szczepień. Ponadto informacje o szczepieniach były udzielane w trakcie bilansów i szczepień przeprowadzanych w Przychodni w punkcie szczepień przez pielęgniarkę i lekarza. Były to podstawowe informacje o obowiązkowych i zalecanych szczepieniach ochronnych, niepożądanych odczynach poszczepiennych, konsekwencjach nieszczepienia dzieci, o celach i istocie szczepień oraz korzyściach z nich wynikających.

Wobec tego realizowano działania mające na celu profilaktykę chorób polegające na informowaniu o obowiązku poddania się obowiązkowym szczepieniom ochronnym przeciw chorobom zakaźnym oraz o zalecanych szczepieniach ochronnych przeciw chorobom zakaźnym, do których zobowiązywał lekarzy POZ pkt 2 ppkt 2 załącznika nr 1 do rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 27 listopada 2019 r. w sprawie zakresu zadań lekarza podstawowej opieki zdrowotnej, pielęgniarki podstawowej opieki zdrowotnej i położnej podstawowej opieki zdrowotnej⁹.

Pielęgniarka punktu szczepień analizowała i wielokrotnie przeglądała karty uodpornień z danego rocznika i telefonicznie powiadamiała rodziców lub opiekunów o terminie szczepienia. Monitorowała dalsze wezwania na szczepienia. W sytuacji, gdy dane dziecko nie zgłosiło się na szczepienie - karty te były osobno odkładane. Następnie w rejestracji wizyt sprawdzała, czy rodzic/ opiekun umówił się ponownie na wizytę. Jeśli nie, umawiała na kolejną wizytę. Nadzór nad terminowością wykonywania szczepień był realizowany z wykorzystaniem elektronicznego systemu

⁷ Zgodnie ze zbiorczymi danymi przedłożonymi w trakcie niniejszej kontroli NIK (szczegółowo opisane w punkcie 1.3 niniejszego wystąpienia).

⁸ Od 21 października 2019 r. zgodnie z aneksem do umowy o pracę rodzaj umówionej pracy to: pielęgniarka zabiegowa, środowiskowa i pielęgniarka punktu szczepień. Od 1 września 2023 r. zgodnie z aneksem do umowy o pracę rodzaj umówionej pracy to: pielęgniarka POZ. W przypadku jej nieobecności lub choroby czynności te były wykonywane przez inne pielęgniarki POZ.

⁹ Dz. U. z 2019 r., poz. 2335, (dalej: „rozporządzenie w sprawie zakresu zadań lekarza, pielęgniarki i położnej POZ”).

rejestracji MEDICAL DATA, w którym w zakładce „terminarz” były rejestrowane z miesięcznym wyprzedzeniem wizyty do Poradni Dziecka Zdrowego.

Zdaniem Członków Zarządu - dokumentacja medyczna była czytelna i umożliwiała zawiadomianie o szczepieniu w odpowiednim terminie. Lekarz kwalifikujący do szczepień współpracował z pielęgniarką zgodnie z kalendarzem szczepień. Pielęgniarka wykonywała badanie antropometryczne, pytała o rodzaj szczepionki¹⁰ a lekarz wykonywał badanie i decydował o szczepieniu. Lekarz w trakcie wizyty kwalifikacyjnej do szczepienia dziecka, udzielał informacji o potrzebie szczepienia i wynikających z niego korzyściach dla zdrowia dziecka. Jeśli rodzic odmawiał szczepienia, udzielał informacji o szczepionce i drodze jej podania.

Członkowie Zarządu wyjaśnili, że lekarze POZ wraz z pielęgniarką punktu szczepień i położną środowiskową koordynowali wykonanie obowiązkowych i zalecanych szczepień ochronnych m.in. poprzez: analizę kart uodpornienia oraz książeczek szczepień pod kątem realizacji szczepień obowiązkowych, dokonywanie wpisów w dokumentacji medycznej o przeprowadzanych badaniach kwalifikacyjnych i szczepieniach, przypominanie o zbliżających się szczepieniach w trakcie wizyt dzieci chorych oraz zdrowych, przekazywanie rodzicom materiałów edukacyjnych, kierowanie rodziców dzieci uchylających się od ich szczepienia do gabinetu szczepień.

Powyższym realizowano działanie mające na celu profilaktykę chorób i polegające na koordynowaniu wykonania obowiązkowych i zalecanych szczepień ochronnych przeciw chorobom zakaźnym, do czego zobowiązywał lekarzy POZ pkt 2 ppkt 4 załącznika nr 1 do rozporządzenia w sprawie zakresu zadań lekarza, pielęgniarki i położnej POZ.

(akta kontroli str. 20-52, 64-78, 94-95, 155-164, 197)

Badanie dokumentacji 150¹¹ spraw wykazało, że:

- przyjęte zasady/ praktyki były stosowane,
- rodziców lub opiekunów prawnych o obowiązku szczepień ochronnych powiadamiano telefonicznie lub osobiście podczas wykonywania szczepień czy innych wizyt. Było to odnotowywane m.in. w kartach uodpornienia poprzez adnotacje w części dotyczącej powiadomień (wezwań) oraz w systemie rejestracji, w którym odnotowywano umówioną wizytę na szczepienie,
- sposób prowadzenia dokumentacji medycznej dotyczącej szczepień umożliwiał zawiadomienie w odpowiednim terminie każdego zobowiązanego do zaszczepienia,
- fakt poinformowania o obowiązku poddania się szczepieniu odnotowywano m.in. przez umieszczanie adnotacji na kartach uodpornienia¹², wyrażone pisemne zgody rodzica na każde szczepienie oraz w dokumencie pn. pierwsza wizyta patronażowa noworodka. Pielęgniarka Koordynująca oraz Pielęgniarka POZ wyjaśniły, że w dokumentacji medycznej tj. na zaświadczeniu o przeprowadzonym badaniu kwalifikacyjnym do danego szczepienia w każdej ze spraw była pisemna zgoda rodzica na dane szczepienie potwierdzona podpisem rodzica, która stanowi również potwierdzenie poinformowania rodzica,

¹⁰ Tj. czy przeprowadzić szczepienie z użyciem szczepionek wysoko skojarzonych (dodatkowo płatnych).

¹¹ Po 50 wybranych losowo spraw dzieci, które w poszczególnych latach objętych kontrolą, tj. 2021-2023 powinny zostać objęte szczepieniami przewidzianymi w kalendarzu szczepień odpowiednio: w drugim roku życia, w szóstym i 10. roku życia oraz z 14. i 19. roku życia. W próbie nie wystąpiły przypadki dzieci przybyłych z innych krajów i przebywających w Polsce dłużej niż trzy miesiące.

¹² Poprzez pieczęć o treści „poinformowano o szczepieniach obowiązkowych i zalecanych” w 66 kartach uodpornienia.

- wpisy w kartach uodpornienia były dokonywane czytelnym pismem odręcznym, w odpowiednich jej częściach, z wyjątkiem informacji w zakresie nazwy i numeru serii szczepionki zamieszczonych w formie naklejki w przypadku 98 ze 150 objętych badaniami kart (szerzej opisanych w sekcji Stwierdzone nieprawidłowości),
- wystąpił jeden¹³ przypadek odmowy zaszczepienia, który zgłoszono do PSSE,
- nie wystąpiły przypadki, w których pomimo zawiadomienia/poinformowania o terminie szczepienia, pacjenci nie zostali zaszczepieni, gdyż nie zgłosili się z różnych przyczyn do jednostki podstawowej opieki zdrowotnej (np. z powodu zapomnienia, choroby, wyjazdu itp.).

(akta kontroli str. 64-71, 79-95, 290-303)

Z badania ankietowego przeprowadzonego w trakcie kontroli wśród rodziców dzieci, którzy z różnych przyczyn zgłosili się na wizytę w POZ wynika, że:

- w 48 z 49 przypadków rodzice posiadali wiedzę na temat obowiązkowych szczepień ochronnych;
- ww. pozyskali wiedzę najczęściej od lekarza rodzinnego, z ulotek i plakatów znajdujących się w przychodni oraz z mediów a także innych źródeł m.in.: z Internetu, od pielęgniarki punktu szczepień, położnej, rodziców oraz znajomych;
- w czterech przypadkach rodzice odmówili szczepienia dziecka, z których trzy wynikały z braku wystarczającej wiedzy na temat bezpieczeństwa szczepionek i korzyści wynikających z zaszczepienia, a jeden z choroby dziecka;
- 30 z 49 rodziców chciałoby, aby poszerzono zakres bezpłatnych szczepień obowiązkowych dzieci o inne szczepienia przeciwko chorobom zakaźnym, wskazując najczęściej na szczepienia przeciwko meningokokom oraz ospie wietrznej;
- 16 z ww. 30 rodziców wskazało, że podjęło inicjatywę w ww. kierunku, której formę określono w jednym przypadku jako ankiety, NFZ oraz społeczność.

(akta kontroli str. 94-145)

1.2. Na podstawie dokumentacji medycznej 25 zaszczepionych dzieci w POZ w każdym roku objętym kontrolą (łącznie 75 spraw¹⁴), ustalono, że:

- w każdym przypadku przed szczepieniem przeprowadzono lekarskie badania kwalifikacyjne dzieci i młodzieży poprzedzające wykonanie obowiązkowych szczepień ochronnych przeciw chorobom zakaźnym z zachowaniem zasad określonych w § 7 rozporządzenia w sprawie szczepień oraz w § 10 nowego rozporządzenia w sprawie szczepień tj. indywidualnie oraz w obecności osoby, która sprawowała prawną pieczęć nad dzieckiem,
- czynności związane z dokonywaniem badań kwalifikacyjnych oraz kierowaniem na konsultacje specjalistyczne miały odzwierciedlenie w dokumentacji medycznej¹⁵. W trakcie kwalifikacji do szczepień lekarz POZ skierował 13 dzieci oraz młodzież łącznie na 14 konsultacji specjalistycznych tj. do pracowni usg (trzy przypadki), poradni chirurgii ogólnej dla dzieci (dwa), poradni rehabilitacyjnej (dwa), poradni ortopedycznej, poradni leczenia zęza, pracowni rtg, poradni okulistycznej, pracowni endoskopii, pracowni fizjoterapii, poradni alergologicznej. Były to uzasadnione przypadki, ale nie było podstaw do długotrwałego odroczenia szczepienia ochronnego (o którym mowa w § 8 ust. 1 rozporządzenia w sprawie szczepień),

¹³ Jedno dziecko, które powinno zostać objęte szczepieniem w 6. roku życia.

¹⁴ Wybranych losowo z dokumentacji badanej w ramach pkt nr 1.3 wystąpienia pokontrolnego.

¹⁵ Tj. w historii choroby oraz na zaświadczeniu o przeprowadzonym badaniu kwalifikacyjnym.

- szczepienia wykonywały pielęgniarki, które posiadały kwalifikacje wymagane § 6 rozporządzenia w sprawie szczepień,
- w dokumentacji określonej w § 9 ust. 1 pkt 1 i 3 rozporządzenia w sprawie szczepień oraz w § 12 ust. 1 pkt 1 i 3 nowego rozporządzenia w sprawie szczepień dokonano wpisów na temat przeprowadzonych szczepień¹⁶;
- wpisów w karcie uodpornienia dotyczących przeprowadzonego szczepienia, dokonano bezpośrednio po jego wykonaniu, do czego zobowiązywał § 10 ust. 1 rozporządzenia w sprawie szczepień.

W NZOZ Medyk była jedna pusta karta uodpornień dziecka¹⁷, która została przekazana przez szpital zgodnie z dyspozycją rodziców. Dziecko to nie było zaszczepione w szpitalu i było zapisane do lekarza POZ. Jak wynika z wyjaśnień Członków Zarządu po wezwaniach rodzic stawił się z dzieckiem w NZOZ Medyk, ale nie wyraził zgody na jakiegokolwiek szczepienie. Nie uzyskano również dokumentu świadomej odmowy szczepień. Wobec tego 31 stycznia 2017 r. wysłano zgłoszenie informujące PSSE o osobie niepełnoletniej uchylającej się od szczepień w celu dalszego postępowania wyjaśniającego.

(akta kontroli str. 165-196, 250)

1.3. W okresie objętym kontrolą w NZOZ Medyk sporządzano roczne sprawozdania ze szczepień ochronnych MZ-54 za poszczególne lata 2021-2023 oraz kwartalne sprawozdania z obowiązkowych szczepień ochronnych według informacji zawartych w kartach uodpornienia przechowywanych przez składającego sprawozdanie i według ilości wykorzystanych szczepionek za poszczególne kwartały w ww. latach. Dane wykazane w sprawozdaniach za IV kwartał ww. lat były spójne ze sprawozdaniami rocznymi pod względem liczb kart uodpornienia przechowywanych przez NZOZ Medyk według roku urodzenia dziecka.

Nie dysponowano wykazami dzieci i młodzieży objętych szczepieniami oraz niezaszczepionych, które zostały wykazane w sprawozdaniach i potwierdzają wypełnione dane. Z wyjaśnień Członków Zarządu wynika, że nie było możliwości wygenerowania z systemu elektronicznego wykazu takich danych. Dane te zliczane były ręcznie, z kart uodpornienia i analizowano poszczególne roczniki dzieci. Wymagało to dużej pracochłonności. Ponadto z uwagi na rotację pacjentów, brak było kart uodpornienia osób, które zmieniły POZ.

Powyższe uniemożliwiało weryfikację prawidłowości danych zawartych w sporządzonych sprawozdaniach.

Wszystkie sprawozdania roczne sporządzano i przekazywano do PSSE Starogard Gdański w wymaganych terminach, określonych w części II załączników do rozporządzeń Rady Ministrów w sprawie programu badań statystycznych statystyki publicznej na rok 2021, 2022 i 2023. Sprawozdania kwartalne (z wyjątkiem pięciu - szerzej opisanych w sekcji Stwierdzone nieprawidłowości) sporządzono i przekazano do PSSE Starogard Gdański w terminach wymaganych § 13 i 14 rozporządzenia w sprawie szczepień.

(akta kontroli str. 198-261, 275-276)

W sprawozdaniu za I kwartał 2021 r. zakwalifikowano jedno dziecko jako uchylające się od obowiązku szczepień tj.:

- dotyczyło dziecka, którego rodzic nie wyraził zgody na szczepienie przeciw śwince, odrze, różyczce (szczepienie przypominające) i reagował na powiadomienia o szczepieniu,

¹⁶ Sposób dokonania wpisów opisano szczegółowo w punkcie 1.1 wystąpienia pokontrolnego.

¹⁷ Urodzonego 11 października 2016 r.

- fakt uchylenia się od szczepienia dokumentowano poprzez oświadczenie rodzica, adnotacje lekarza w dokumentacji medycznej oraz adnotacje na karcie uodpornienia,
- w sprawie tej w NZOZ Medyk powiadamiano rodzica o obowiązku szczepień. Brak zgody na szczepienia wynikał z obaw dotyczących bezpieczeństwa szczepionki,
- dane te zostały wykazane na bieżąco w sprawozdaniu za kwartał w którym nastąpiło uchylenie i dane dotyczyły tylko tego dziecka (nie wykazywano danych narastająco w ilości pięciu osób¹⁸). Pielęgniarka Koordynująca oraz Pielęgniarka POZ wyjaśniły, że w tym kwartale przekazano do PSSE Starogard Gdański tylko zgłoszenie dotyczące jednego dziecka i dlatego wykazano tylko te dane¹⁹. Ponadto nie było wytycznych jak sporządzać sprawozdanie.

W pozostałych sprawozdaniach kwartalnych nie wykazywano osób uchylających się od szczepień oraz nie sporządzano imiennego wykazu, ale odrębną korespondencją przekazywano do PSSE Starogard Gdański dane dotyczące ww. osób oraz informacje o ewentualnym zaszczepieniu danego dziecka. Jak wynika z wyjaśnień Pielęgniarki Koordynującej oraz Pielęgniarki POZ przekazywano do PSSE Starogard Gdański pisemne „Zgłoszenie rodziców uchylających się od obowiązku wykonania szczepień dziecka” i informowano o zaszczepieniu dziecka. Zgłoszenia te były traktowane jako wykaz osób uchylających się od szczepień. Ponadto nie było wytycznych co do sposobu wypełniania sprawozdania oraz PSSE nie kwestionowała takiego sposobu sporządzenia sprawozdań.

Łącznie w okresie objętym kontrolą przekazano do PSSE Starogard Gdański siedem²⁰ pism pn. Zgłoszenie rodziców uchylających się od obowiązku wykonania szczepień dziecka, (dalej: „zgłoszenie”). W sprawach tych czworo dzieci zostało zaszczepionych, w tym dwoje w tym samym kwartale którego dotyczyła odmowa.

W zgłoszeniach tych zawarto informacje o:

- matce oraz ojcu dziecka niezaszczepionego tj.: imię i nazwisko, PESEL, adres zamieszkania,
- dziecku, tj. imię i nazwisko, data urodzenia, PESEL, adres zamieszkania,
- brakujących szczepieniach (rodzaj szczepionki, która dawka), znanych powodach odmowy, podjętych działaniach.

W zgłoszeniach przekazywanych do PSSE wskazywano nazwy brakujących szczepień dziecka lub wpisywano ogólnie m.in. tylko I szczepienie na 2 m-c życia. Ponadto dołączano dokumentację medyczną jak m.in. kserokopie kart uodpornienia niezaszczepionych dzieci, pisemne oświadczenia rodziców o braku zgody na szczepienie lub sporządzano adnotacje w karcie uodpornienia.

W dokumentacji przekazywanej do PSSE Starogard Gdański wykazywano zarówno rodziców, którzy odmawiali zaszczepienia dziecka, jak i rodziców, którzy kilkakrotnie umawiali się i nie stawiali na szczepienie oraz rodziców, którzy nie reagowali na powiadomienia o szczepieniach. Dokumentację przekazywano po podjęciu kilku prób umówienia wizyty w celu zaszczepienia dziecka. Najczęściej przyczyną odmowy była obawa dotycząca bezpieczeństwa szczepionki, w tym przed wystąpieniem niepożądanych odczynów poszczepiennych. W sytuacji wielokrotnej odmowy, np. zaszczepienia przeciwko kilku chorobom lub w ramach kolejnej dawki przeciw tej samej chorobie, uchylającego się przekazywano do PSSE jeden raz do czasu zmiany stanu faktycznego (zaczepienia). W przypadku rodziców odmawiających szczepień

¹⁸ Tj. uwzględniając dane dzieci niezaszczepionych z wcześniejszych kwartałów.

¹⁹ Sprawozdanie dotyczyło kwartału i dlatego wykazano dane dotyczące tylko tego kwartału.

²⁰ Po jednym w I i III kwartale 2021 r., trzy w IV kwartale 2022 r., po jednym w I kwartale oraz II kwartale 2023 r.

więcej niż jednego dziecka, przekazywano ww. informacje odrębnie w odniesieniu do każdego dziecka.

Były to przypadki, w których:

- jedno dziecko nie miało szczepień podstawowych na błonicę, tężec i krztusiec a troje - przypominających,
- jedno dziecko nie miało szczepień podstawowych na odrę, świnkę, różyczkę, a czworo – przypominających,
- jedno dziecko nie miało szczepień podstawowych na nagminne porażenie dziecięce (poliomyelitis), a dwoje – przypominających,
- jedno dziecko nie miało szczepienia na wirusowe zapalenie wątroby typu B,
- jedno dziecko nie miało szczepienia podstawowego na zakażenie Haemophilus influenzae typu B,
- jedno dziecko nie miało szczepienia podstawowego przeciw pneumokokom.

(akta kontroli str. 211, 250-257, 262-276, 277-289)

Liczba dzieci, których rodzice odmówili szczepień według stanu na koniec każdego kwartału w latach objętych kontrolą wyniosła²¹ odpowiednio:

- w 2021 r.: pięć osób w I i II kwartale oraz sześć osób w III i IV kwartale,
- w 2022 r.: sześć osób w I kwartale, pięć osób w II i III kwartale oraz sześć osób w IV kwartale,
- w 2023 r.: siedem osób w I kwartale, sześć osób w II, III oraz IV kwartale.

(akta kontroli str. 262-265)

Zdaniem Członków Zarządu sposób prowadzenia dokumentacji medycznej umożliwił sporządzenie sprawozdań z obowiązkowych szczepień zgodnie ze stanem faktycznym. Było to czasochłonne, gdyż ręcznie zliczano karty uodpornienia. Ponadto liczba pacjentów i ich kart uodpornienia ulegała zmianie (pacjenci zmieniali przychodnię). Powyższe utrudniało sprawne sporządzanie sprawozdań.

Jednocześnie poinformowali, że dane wynikające ze sprawozdań, w szczególności dotyczące odmów, były na bieżąco aktualizowane pod kątem realizacji szczepień dzieci. W przypadku zaszczepienia dziecka niezwłocznie przekazywano informację do PSSE Starogard Gdański drogą elektroniczną. Ponadto w celu zachęcenia rodziców do szczepień poza informacjami o skutkach niezaszczepienia przekazywanymi podczas rozmów, porad i konsultacji kierowano ich do punktu szczepień.

(akta kontroli str. 69-70, 258-261)

W okresie objętym kontrolą nie sporządzano w NZOZ Medyk innych sprawozdań dotyczących szczepień ochronnych²², gdyż nie było takiego wymogu ani wytycznych z PSSE Starogard Gdański.

(akta kontroli str. 253, 257)

W okresie objętym kontrolą²³ w NZOZ Medyk zostały przeprowadzone przez PSSE Starogard Gdański cztery kontrole dotyczące oceny realizacji szczepień ochronnych, w wyniku których nie stwierdzono nieprawidłowości oraz nie sformułowano zaleceń, uwag ani wniosków.

(akta kontroli str. 270)

²¹ Dane podane narastająco według stanu na koniec każdego z kwartałów, sporządzone w trakcie niniejszej kontroli NIK - 16 lutego 2024 r.

²² W tym „sprawozdań rocznych PPIS o osobach uchylających się od obowiązku szczepień ochronnych oraz o działaniach podejmowanych przez organy PPIS w celu egzekwowania jego wykonania przez osoby uchylające”.

²³ Od 1 stycznia 2021 r. do 31 grudnia 2023 r.

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Wpisy w 98²⁴ kartach ze 150 objętych badaniem kartach uodpornienia w zakresie nazwy i numeru serii szczepionki nie były dokonane czytelnym pismem odręcznym, a poprzez zamieszczenie zawierającej te dane naklejki, co było niezgodne z § 10 ust. 1 rozporządzenia w sprawie szczepień.

(akta kontroli str. 79-82, 85-89)

Z wyjaśnień Pielęgniarki POZ Koordynującej²⁵ oraz Pielęgniarki POZ²⁶ wynika, że jeśli szczepionka posiadała oryginalną naklejkę z nazwą i numerem serii oraz datą ważności wydawało się właściwe przykleić naklejki. Dla szczepionek, gdzie nie było naklejek – wpisy były odręcznym pismem. Ponadto z wyjaśnień wynika, że w trakcie kontroli przeprowadzonych przez PSSE Starogard Gdański w NZOZ Medyk nie stwierdzono nieprawidłowości w tym zakresie. Ponadto w trakcie szkoleń dotyczących szczepień nie poruszano tego zagadnienia. Dodatkowo ze względu na różny charakter pisma osób wykonujących szczepienia stosowano naklejki, na których nazwa i numer serii szczepionki były wyraźne. Naklejki były oryginalne, dokładniejsze i czytelniejsze.

(akta kontroli str. 90-93)

W ocenie NIK wyjaśnienia nie stanowią uzasadnienia stwierdzonego naruszenia przepisów obowiązującego prawa.

2. Dwa kwartalne sprawozdania (z badanych 27²⁷) z obowiązkowych szczepień ochronnych sporządzono i przekazano do PSSE Starogard Gdański po terminach określonych w rozporządzeniu w sprawie szczepień a trzy przekazano z przekroczeniem terminu²⁸ tj. odpowiednio:
 - a) dwa sprawozdania za IV kwartał 2021 r. tj.:
 - jedno wg. informacji zawartych w kartach uodpornienia przechowywanych przez składającego sprawozdanie sporządzono i przekazano do PSSE Starogard Gdański po terminie określonym w § 13 rozporządzenia w sprawie szczepień tj. po upływie 7 dni po zakończeniu kwartału, a przekroczenie wynosiło 10²⁹ i 12³⁰ dni,
 - jedno wg. ilości wykorzystanych szczepionek sporządzono i przekazano do PSSE Starogard Gdański po terminie określonym w § 14 rozporządzenia w sprawie szczepień tj. po upływie 15 dni po zakończeniu kwartału, a przekroczenie wynosiło dwa³¹ i cztery³² dni,
 - b) trzy sprawozdania wg. informacji zawartych w kartach uodpornienia przechowywanych przez składającego sprawozdanie za II kwartał 2022 r., III i IV kwartał 2023 r. przekazano po terminie³³ określonym w § 13 rozporządzenia w sprawie szczepień tj. po upływie 7 dni po zakończeniu kwartału, a przekroczenia wynosiły dwa, cztery oraz pięć dni.

(akta kontroli str. 198-210, 217-218, 248, 275-276)

²⁴ W tym 50, 23 i 25 kartach dotyczące obowiązkowych szczepień dzieci odpowiednio w: drugim, szóstym i 10. roku życia.

²⁵ Odpowiedzialnej m.in. za nadzór nad dokumentacją pielęgniarską oraz prowadzeniem odpowiedniej dokumentacji, sprawozdań dotyczących pracy pielęgniarek oraz wykonującej szczepienia.

²⁶ Wykonującej szczepienia.

²⁷ 24 sprawozdania kwartalne oraz trzy sprawozdania MZ-54 (roczne) za lata 2021-2023.

²⁸ Sprawozdania te sporządzono z zachowaniem terminu.

²⁹ Na sporządzenie.

³⁰ Na przekazanie.

³¹ Na sporządzenie.

³² Na przekazanie.

³³ Sprawozdania te sporządzono w wymaganym terminie.

Z wyjaśnień Pielęgniarki POZ Koordynującej³⁴ oraz Pielęgniarki POZ³⁵ wynika, że przyczynami były względy logistyczne (jeden kierowca przypisany był do dwóch placówek tj. w Zblewie oraz Starogardzie Gdańskim) oraz nieobecność osoby sporządzającej sprawozdania (z powodu choroby). Ponadto w przypadku sprawozdań za IV kwartał 2021 r. uzgodniono telefonicznie z pracownikiem PSSE Starogard Gdański indywidualny termin na złożenie sprawozdań, który został dotrzymany.

(akta kontroli str. 250-251, 254-255)

W ocenie NIK wyjaśnienia nie stanowią uzasadnienia dla niedochowania ustawowego terminu na sporządzenie oraz przekazanie ww. sprawozdań do PSSE Starogard Gdański.

OCENA CZĄSTKOWA

W NZOZ Medyk prawidłowo realizowano w latach 2021-2023 zadanie powiadamiania rodziców/opiekunów prawnych o obowiązkowych szczepieniach ochronnych dzieci i młodzieży w badanych 150 sprawach, mimo braku formalnej procedury w tym zakresie. Reagowano też w sytuacji uchylania się od ww. obowiązku, zgłaszając dane osób uchylających się do PSSE. Objęte szczegółowym badaniem 75 szczepień z ww. 150 spraw przeprowadzono zgodnie z zachowaniem zasad określonych powszechnie obowiązującymi przepisami prawa. Czynności w zakresie ww. szczepień dokumentowano właściwie, za wyjątkiem wpisów w 98 ze 150 objętych badaniem kartach uodpornienia w zakresie nazwy i numeru serii szczepionki, których nie dokonano czytelnym pismem odręcznym, a zamieszczono w formie naklejki. Nie wszystkie sprawozdania dotyczące obowiązkowych szczepień ochronnych sporządzano i przekazywano terminowo. Stwierdzono bowiem, że dwa sprawozdania kwartalne z przeprowadzonych szczepień ochronnych sporządzono i przekazano do PSSE Starogard Gdański po terminach określonych w rozporządzeniu w sprawie szczepień a trzy sporządzono w terminie, ale przekazano z przekroczeniem terminu. Brak dokumentów źródłowych do ww. sprawozdań na który wpływ miała m.in. rotacja pacjentów oraz ręczne zliczanie danych z kart uodpornienia, uniemożliwiły weryfikację prawidłowości ww. sprawozdań.

OBSZAR

2. Działania oświatowo-zdrowotne jednostki podstawowej opieki zdrowotnej w celu realizacji obowiązku szczepień ochronnych dzieci i młodzieży

Opis stanu faktycznego

W pomieszczeniach POZ (w poczekalni, gabinecie lekarskim oraz gabinecie szczepień) znajdowały się ulotki o szczepieniach obowiązkowych i zalecanych, plakaty informujące o kalendarzu szczepień, w tym z zastosowaniem szczepionek wysoko skojarzonych oraz informacja o rocznikach dzieci podlegających poszczególnym szczepieniom w 2023 r.

(akta kontroli str. 146-154)

W objętej kontrolą dokumentacji medycznej w ramach badania opisanego w pkt. 1.1 pierwszego obszaru wystąpienia pokontrolnego, znajdowały się zapisy dotyczące informowania rodziców/opiekunów prawnych o obowiązkowych i zalecanych szczepieniach ochronnych dzieci i młodzieży.

(akta kontroli str. 79-84, 90-95, 155-162, 301-303)

³⁴ Sporządzającej sprawozdanie.

³⁵ Sporządzającej sprawozdania.

Członkowie Zarządu oraz Pielęgniarka Koordynująca wyjaśnili, że w NZOZ Medyk podejmowano profilaktykę/edukację dotyczącą korzyści z zaszczepienia dzieci i młodzieży oraz skutków ich niezaszczepienia. Działania te polegały m.in. na przekazywaniu informacji o obowiązkowych i zalecanych szczepieniach ochronnych, niepożądanych odczynach poszczepiennych oraz konsekwencjach nieszczepienia dzieci. Prowadzone były przez lekarzy i pielęgniarki w trakcie wykonywanych badań i szczepień, a także na wizytach patronażowych prowadzonych przez pielęgniarkę środowiskową. Rodziców dzieci szkolnych i nastolatków informowano o szczepieniach także podczas bilansów zdrowia. Ponadto rozdawano ulotki oraz broszury o tej tematyce a w przychodni wisiały plakaty. W okresie objętym kontrolą realizowano obowiązkowe szczepienia ochronne dzieci i młodzieży zgodnie z kalendarzem szczepień. Inne realizowane programy rządowe i samorządowe nie dotyczyły ww. szczepień, a np. profilaktyki zakażeń wirusem HPV.

Jak wynika z wyjaśnień Członków Zarządu oraz Pielęgniarki Koordynującej - część rodziców³⁶ należała do ruchu antyszczepionkowego oraz odmawiała szczepień dzieci.

(akta kontroli str. 64-71, 159-164)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

W okresie objętym prowadzono w POZ profilaktykę dotyczącą korzyści z zaszczepienia dzieci i młodzieży oraz skutków niezaszczepienia, która głównie polegała na informowaniu rodziców/opiekunów prawnych o obowiązkowych i zalecanych szczepieniach ochronnych dzieci i młodzieży, promowaniu szczepień w pomieszczeniach POZ przy pomocy plakatów i ulotek oraz kierowaniu rodziców do gabinetu szczepień.

IV. Uwagi i wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK wnosi o:

Wnioski

Terminowe sporządzanie i przekazywanie do PSSE Starogard Gdański sprawozdań z obowiązkowych szczepień ochronnych.

Uwagi

Najwyższa Izba Kontroli nie formułuje uwag.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Gdańsku. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

³⁶ Ok. dwóch spokrewnionych rodzin.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosku pokontrolnego oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Gdańsk, dnia 7 marca 2024 r.

Kontroler
Renata Jabłonowska
specjalista kontroli państwowej

Renata Jabłonowska
.....
podpis

lu

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Gdańsku

p.o. Wicedyrektor
p.o. WICEDYREKTOR DELEGATURY
NAJWYŻSZEJ IZBY KONTROLI
w Gdańsku

2 up.
Ewa Duszcza
.....
podpis

Gdańsk, dnia 05.02.2024 r.

UPOWAŻNIENIE

Upoważniam Panią Ewę Duskę - p.o. wicedyrektora Delegatury Najwyższej Izby Kontroli w Gdańsku do podpisania wystąpienia pokontrolnego D/23/510 Wykonywanie obowiązkowych szczepień ochronnych dzieci i młodzieży, przeprowadzonej w NIEPUBLICZNY ZAKŁAD OPIEKI ZDROWOTNEJ "MEDYK" SP. Z O.O. W ZBLEWIE.

p.o. DYREKTOR DELEGATURY
NAJWYŻSZEJ IZBY KONTROLI
w Gdańsku
Tomasz Staboszowski
Tomasz Staboszowski

